

kapcsolatos irodalom- és művelődéstörténeti ismereteink gazdagítását is, még egy mű példájával illusztrálom. A szerző behatóan foglalkozik Cserey Farkas *A falusi nevelésnek módgyárvól való vélekedés* c. 1806-ban megjelent könyvével. E mű könyvészetileg is ritkaság, példányai még nagy könyvtárainkból is hiányzanak. A nevelés-filozófiai és felvilágosult szellemű reformjavaslatai miatt egyaránt igen jelentős művében Cserey Voltaire, Rousseau és mások nyomán azt hangsúlyozza, hogy a kor társadalmi visszasságai a tudatlanságból származnak; igazságos társadalom csak a nép szellemi felemelkedése által jöhet létre. II. Józsefen kívül már Franklint és Washington-t is azok közé a bölcs vezetők közé sorolja, akik szívükön viselték a nép művelődését. Az elemzésen túl azonban – egykorú levelezések és újságritrikák felhasználásával – olyan kerek történetét kapjuk e mű létrejötte körüli ellentétes megnyilatkozásoknak és a könyv megjelenését követő szintén különböző fogadtatásának, amilyenhez hasonló korpéphez ritkán juthatunk. Az egyik oldalon áll a cenzúrázottan megjelent művel kapcsolatosan Kazinczy elismerése, ugyanakkor a konzervatív részről várható kedvezőtlen fogadtatásra való előkészítése, amely be is következett. Azzal biztatja a szerzőt: „A jó embernek tiszte, hogy hallassa szavát.” A másik oldal véleményét egyházi felettese, Mártonffy József erdélyi püspök képviselte. – E könyv története önmagában is értékes fejete a kor könyv-, kiadás- és művelődéstörténetének is.

De Fehér Katalin monográfiájának többi fejezetéről is elmondhatjuk, hogy jelentős mértékben gazdagította a korról kapcsolatos ismereteinket. A korszak kutatói különösen hálásak lehetnek a szerzőnek, de azoknak is, akik – az értékek jelenlegi zavarában is – lehetővé tették a magyar művelődés egyik fontos szeletét bemutató mű megjelenését, feledve a könyvkiadásnál lassan már kizárólagos szerepet játszó tényezőnek, a várható profitnak a szerepét. Köszönet illeti az OTKA támogatását és az Eötvös József Könyv- és Lapkiadó közreműködését.

KÓKAY GYÖRGY

Gyuris György: Vekerdi László. Válogatott életmű-bibliográfia. Szeged–Tatabánya, 1999. Somogyi Könyvtár–József Attila Megyei Könyvtár, 172 l.

Régi szép szokás, hogy jelentős, szellem-történetileg kiemelkedő egyéniség kerek évfordulójára ünnepi kötetet szerkeszt a tisztelő munkatárs, tanítvány, és/vagy életmű-bibliográfiát jelent meg (többnyire) egy könyvtáros. Efféle kötetek Szegedről, Debrecenből, Pécsről érkeztek hozzám, életmű-bibliográfiák kiváltképpen Debrecenből. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kiváló munkatársa, Vekerdi László hetvenötödik születésnapját méltóképpen ünnepelte meg a *Tiszatáj*, az *Új Forrás* és a *Forrás* című folyóirat. Szeged, Tatabánya és Kecskemét valóban országos jelentőségű és Vekerdi László írásainak otthont adó orgánuma, s ebből következően szegedi és tatabányai könyvtárak, alapítványok összefogása lehetővé tette egy – sajnos – csak válogatott életmű-bibliográfia kiadását. S amennyire örvendék annak a ténynek, hogy ez mégiscsak napvilágot látott, annyira sajnálom, hogy pusztán válogatva kaphattuk meg a különféle diszciplínákban jeleskedő tudós írásainak jegyzékét.

Az előszó arról tájékoztat, miszerint „különösen” a napi- és hetilapokkal bánt mostohán a bibliográfia készítője. Nem világos számomra hogy a „különösen” mit takar. Mivel bánt még „mostohán”; és miért bánt a fel nem tüntetett anyaggal „mostohán”? Miért e vonatkozásban csak bibliográfiákból építkezés? A válasz: „ezek módszeres átnézésére nem volt időm”. Lehet, hogy „gyakorlati” szempontból ez elég indoknak tetszik, „elméletileg” aligha tartható ez az álláspont. Igaz az, hogy Vekerdi László munkássága sokrétűen magas színvonalú, tagadja a C.P. Snow által vallott „két kultúra” nézetet, és inkább követi Németh Lászlót az interdiszciplinaritás jegyében. Az is igaz, hogy páratlan olvasottsága (a valóban tudós könyvtárosok közé tartozik, aki nemcsak a tartalomjegyzékig jut el!) nem könnyíti meg életműve felméréinek, értékelőinek dolgát. Ám egy bib-

liográfus nem hivatkozhat külső és mellékes körülményekre, neki az a feladata, hogy mindenek utána nézzon. Vagy ha válogatott bibliográfiára vállalkozik, akkor olyan, elméletileg hitelesíthető szempontot találjon, amely megfelelően indokolhatja a válogatás minéműségét. Ezt a magam bibliográfiai munkáim során tapasztaltam meg. Egyébként a bibliográfia a lehető legegyszerűbb módszer szerint jár el, kronológiailag „térképezi” föl az életművet, és ez ugyan nem a leglátványosabb megoldás, de „idő hiányában” elfogadhatóvá lehet. Hogy esetleg a könyveket, a könyvfejezeteket, valamint a folyóiratokban, heti- és napilapokban megjelentetett cikkeket el lehetett volna különíteni, nem szemrehányásképpen hangsúlyozza ismertetésem, pusztán azért, mert ebben az esetben az életmű arányai jobban kitetszenének. Természetes, hogy amit lehet, a bibliográfus kézbe vesz; talán nem egészen utópia, hogy nemcsak bibliográfiailag tekint bele az anyagba, hanem egy mélyebb pillantásra is érdemesíti. Ha ez így történt volna, akkor az 540. számú tétel után nem írta volna le, hogy „vita”, hanem azt, hogy hozzászólás (például); és talán fölfigyelt volna arra, hogy ez az írás kötetben is megjelent (*Közép-Európai változatok*. Álmodok és realitások. Disputa a Tiszatájban. Szerk. OLASZ Sándor. Szeged, 1993. 30–37.). Nem egészen világos számomra az annotációnak olyan módja, mint például az 534. számú tételben jelzett: a címleírás után zárójelben a ’tanulmány’ szó áll, annotációképpen: Ism. a kötetről (1991); az 518. sz. tételben: a kritika van zárójelben, annotációképpen: könyvismertetés. Persze, a „rovat” felüntetése nem egészen haszontalan, ám fölösleges, hiszen a tanulmányértékű könyvismertetést nem egészen és nem teljesen megnyugtató módon lehet megkülönböztetni a kritikakerű könyvismertetéstől. A fontoskodás ebben az esetben sem célszerű. Jellegetes „túl-bibliografizálás” az 520. sz. tétel: „Csanádi Imre: Egy hajdanvolt templomra. Válogatott és kiadatlan versek” stb. Annotáció: Ism. az Egy hajdani templomra (1989) c. kötetről.

A még talán szaporítható ellenvetéseim ellenére igen örülök a kötet megjelentetésének, Vekerdi László szerencsére folytatódó munkássága fölmérésének.

FRIED ISTVÁN

A Kisfaludy Károly Könyvtár Jubileumi Évkönyve 1898–1998. Szerk.: HORVÁTH József, Győr, 1998. 332 l.

A könyv a Kisfaludy Károly Könyvtár 100 éves fennállásáról hivatott megemlékezni. Magyarországon csak a legnagyobb könyvtárak adnak ki rendszeresen évkönyvet, amiben nemcsak összefoglalják az elmúlt éveket, hanem emlékeznek azokra is, akik munkájukkal elősegítették azt, hogy a könyvtár ma is fennáll. A jubileumi évkönyvben összesen tizenöt tanulmány jelent meg, és a tanulmányokat további négy szakaszra osztották. Az első tanulmánycsoport „Írások az intézmény történetéből” címmel jelent meg. Az első írás, Horváth József tanulmánya méltó kezdete a tanulmányok sorának. A szerző beszámol a könyvtár alapításáról, előzményeiről. Győr első közkönyvtárát Müller Ferenc könyvkötő alapította 1789-ben. Később ez az intézmény megszűnt, a továbbiakban, a 19. században több próbálkozás is történt. A könyvtár tényleges alapításának évszámát tekintve több adat is fennmaradt, Horváth József ezt a kérdést is részletesen vizsgálja az eltérő, gyakran egymásnak ellentmondó források ütköztetésével. Ezen kívül részletesen szól az állományról, és később fokozatos gyarapodásáról, a személyzetéről, a könyvtár gazdaságáról és költségvetéséről. Mónus Imre tanulmányában a dr. Bay Ferenc által három évtizeden át vezetett és irányított városi közkönyvtár van a középpontban, és ezt az időszakot a szerző részletesen elemzi. Érdeklenség Mezei György tanulmánya, aki a könyvtártörténet-írást nem vállalta, inkább saját emlékeivel járult hozzá ahhoz, hogy a könyvtárról minél részletesebb és árnyaltabb képet kapjon az olvasó. Tuba László írásában az 1976 utáni éveket vázolja